

Тут увагу етнополітичних конфліктологів та політиків мають привернути положення всіх трьох останніх принципів. І в першу чергу, такі, як: необхідність залучення до трансформаційного процесу незацікавлен(ої) их авторитетн(ої)их стор(они)ін (принцип 15) та інноваційний, креативний характер і досить потужний та перспективний, особливо для нашої країни, потенціал парадигми трансформації конфліктів; її спроможність враховувати інтереси і потреби всіх, без винятку, суб'єктів конфлікту (принципи 14, 16).

Такими є сутність, логіка та основні методологічні принципи парадигми трансформації конфліктів взагалі, і етнополітичних зокрема. Навіть побіжне ознайомлення з ними дає достатньо підстав для таких **висновків**: 1) У сучасній західній конфліктологічній науці, зокрема в етнополітичній конфліктології, парадигма трансформації конфліктів швидко перетворюється на провідну. 2) Її переваги у процесах врегулювання конфліктів, зокрема таких тривалих, складних, суперечливих і небезпечних, якими є етнополітичні конфлікти, досить очевидна і приваблює все більше прихильників як серед дослідників, так і серед політиків. 3) На жаль, в Україні ця парадигма, попри її досить потужний креативний потенціал, все ще залишається маловідомою.

Список використаних джерел

- Lederach J. P. Preparing for Peace: Conflict Transformation Across Cultures / John Paul Lederach. – Syracuse, New York: Syracuse University Press, 1996. – 144 p.
- Lederach J. P. The Little Book of Conflict Transformation / John Paul Lederach. – Intercourse, PA: Good Books, 2003. – 74 p.
- Vayrynen R. To Settle or to Transform? Perspectives on the Resolution of National and International Conflicts: Conflict Resolution and Conflict Transformation / Raimo Vayrynen // Vayrynen R. (ed.) New Directions in Conflict Theory. – London: Sage Publications, 1991. – P.1–25.
- Galtung J. Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization / Johan Galtung. – California: Sage Publications, 1996. – 280 p.
- Reimann C. Assessing the State-of-the-Art in Conflict Transformation / Cordula Reimann – Berghof Research Center, 2004. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://edoc.vifapol.de/opus/volltexte/2011/2568/pdf/reiman_handbook.pdf
- The Global Coalition for Conflict Transformation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.transconflict.com/gcct/global-coalition-for-conflict-transformation/>
- Principles of Conflict Transformation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.transconflict.com/gcct/principles-of-conflict-transformation/>

Maruchovska-Kartunova O. O., PhD, candidate of philosophy, professor of Social Sciences, Department of the University of economic and law «KROK» (Ukraine, Kyiv), alexkartunov@gmail.com

Logic and methodological principles of conflicts transformation paradigm

The article is devoted to the actual and innovative problem, namely – to the analysis of essence, logic and principles of conflict transformation paradigm. The author of the article proves that the «father-founder» of this paradigm was the well known American researcher J. Lederach. Logic and substantive provisions of this paradigm was supported by most western scientists and a few international special research centers. By their joint efforts methodological principles of conflict transformation paradigm were worked out and clearly set forth. In them an accent is done on that it is necessary to examine conflicts as the difficult, contradictory, dualistic phenomenon. Undoubtedly, it is necessary to prevent escalation of conflicts especially such dangerous as ethnopolitical ones. However, in case of their explosion it is not needed to be limited to only their management and resolution, and to aim to use inherent to them powerful force for structural changes of the whole system. In accordance with the mentioned paradigm, only it can become the guarantee of prevention of conflicts escalation in the future and by possibility to avoid their destructive consequences.

Keywords: transformation, conflict transformation paradigm, logic, methodological principles, prevention of escalation, conflict management, conflict resolution, constructive system transformation.

Маруховская–Картунова О. О., кандидат философских наук, профессор, зам. зав. кафедры общественных наук, Университет экономики и права «КРОК» (Украина, Киев), alexkartunov@gmail.com

Логика и методологические принципы парадигмы трансформации конфликтов

Статья посвящена актуальной и инновационной проблеме, а именно – анализу сущности, логики и принципов парадигмы трансформации конфликтов. В статье доказано, что «отцом-основателем» этой парадигмы был известный американский исследователь Дж. Ледерах. Логика и основные положения данной парадигмы поддержало большинство западных ученых и ряд международных специальных научных центров. Их общими усилиями были разработаны и четко сформулированы методологические принципы парадигмы трансформации конфликтов. В них акцент делается на том, что конфликты следует рассматривать как сложный, противоречивый, дуалистический феномен. Безусловно, необходимо предупреждать эскалацию конфликтов, особенно таких опасных, как этнополитические. Однако, в случае их взрыва не стоит ограничиваться только их управлением и разрешением, а стремиться использовать присущую им мощную силу для конструктивных системных изменений. В соответствии с упомянутой парадигмой, только это может стать гарантией предупреждения эскалации конфликтов в будущем и возможностью избежать их деструктивных последствий.

Ключевые слова: трансформация, парадигма трансформации конфликта, логика, методологические принципы, предотвращение эскалации, управление конфликтом, разрешение конфликта, конструктивные системные преобразования.

* * *

УДК 1(091):276 (1–11):233.5

Марчук О. Т.,
аспірант кафедри культурології, релігієзнавства та теології, Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича (Україна, Чернівці), iam_marchuk@ukr.net

ФЕНОМЕНИ ЗАДОВОЛЕННЯ ТА СТРАЖДАННЯ В ІДЕЙНІЙ СИСТЕМІ АНТРОПОЛОГІЇ ЗДОРОВ'Я СХІДНОЇ ПАТРИСТИКИ (ЧАСТИНА II)

З урахуванням автентики підходу до осмислення (специфіки буттєвої та сутісно–екзистенційної змінюваності), проаналізовано антропологічні ідеї мислителів східної патристики стосовно функційних проявів здібностей душі – задоволення та страждання. З'ясовано, що страждання та задоволення мають подвійний аспект життєво–практичної, ціннісної і смислової інтерпретації: позитивний (з позиції духовного здоров'я) та негативний (хвороб). Обґрунтовано принципи та перспективи досягнення здорового функційного прояву досліджуваних явищ на основі розкриття відповідних точок концептуальної перихорези христології та антропології.

Ключові слова: Ісус Христос, страждання, задоволення, насолода, душа, здоров'я, зіцлення, досконалість.

(Продовження. Початок вип.110)

Вказуючи на трагізм надскладних умов занепадницького існування людини, прп. Максим Сповідник пише, що вкрай необхідно було «знищити найнеправеднішу насолоду і [виниклі] внаслідок неї найсправедливіші утруднення...» для «виправлення страждуючого ества [в первинний стан, щоб]... рід людський знову став вільним від насолоди і муки, назад отримавши початковий блаженний уділ [свого] ества, не оскверненого жодною з ознак, впроваджуваних [в це ество негожим] походженням і тлінням» [8, с. 228]. Саме це здійснив Господь наш Ісус Христос, Який, «як Всесильний, не слабшав, здійснюючи зіцлення [людей]» [8, с. 231]. Оскільки своєю всемогутністю Він, «[пройшовши] через страждання і смерть, створив для ества [людського] вічне життя і непорушну безпристрасність» [8, с. 229]. Для прп. Максима Сповідника величність подвигу Христа Спасителя полягає в тому, що Він, «знову відновив ество [людське], даруючи йому безпристрасність за допомогою [Своїх] страждань, спочинок – за допомогою [Своїх] утруджень» [8, с. 230]. Зіцлення природи людини розпочалось у самому втіленні Другої іпостасі Пресвятої

Троїці. Логос, «зазнавши виснаження (кенозису – *авт.*), став сіменем власної плоті, з'єднавшись з нею невимовним зачаттям» [9, с. 28] і в дівственному зачатті повторив у такий спосіб творіння Адама, яке відбулося без чоловічого сім'я. Оскільки «зачаття через сім'я і народження через руйнування» є результатом гріхопадіння Адама. Але те, що давній Адам, будучи немічним, «через неухильність» занастив, те новий Адам – Христос, як всесильний Бог і безгрішна людина, «з людинолюбства» виправив [9, с. 251]. Зачаттям і народженням від Богородиці і Приснодіви Марії Ісус Христос оновив закони «народження за природою» і перевершив цю природу, так як Його «зачаття парадоксальним чином виявилось безсіменним і народження – надприродно невинним». Завдяки втіленню, якому не передувала плотська насолода, Ісус Христос робить всю людську природу вільною і «чистою від закону гріха». Він усунув «пристрасне народження», і в Ньому переіменилися «закони природи, що [виникли] через гріх [Адама] і «закони нерозумності», що дає можливість людям бути знову «народженими від Христа в Дусі». Ісус Христос у дівственному народженні оновив «закони першого і воістину божественного створення» і виправив прийняту природу, звільнивши її від тиранії насолоди і смерті [8, с. 231]. Для того, щоб виправити закон занепадо ества, необхідними були «несправедливі» і «безпричинні» утрудження і смерть, тобто такі, яким не передувала насолода, а несправедливі – це ті, яким не передувало ніяке пристрасне життя. Саме такими були страждання і смерть Ісуса Христа, що стало причиною знищення «найнеправеднішого начала» людської природи (чуттєвої насолоди плотського народження) і його «найправеднішого кінця» (тобто смерті), які не були створені Богом, однак, виникли внаслідок гріха Адама [5]. Завдяки життєвому подвигу Христа Спасителя все людство стало «знову вільним від [тиранії] насолоди і страждання». Він звільнив людей, «таємничим чином заново Духом від Нього народжених», від покарання за гріх Адама і дав їм вічне життя: «Як життя Адама в насолоді стало матір'ю смерті і тління, так і смерть Господа, що [відбулася] заради Адама, будучи вільною від [зазваної] Адамом насолоди, стала родителем вічного життя» [8, с. 232]. При першому випробуванні в пустелі «зціливши пристрасність всього ества відносно насолоди», через Свої страждання та смерть Ісус Христос «вигнав із природи пристрасність відносно болі», тобто повністю вилікувавши повернув її до свого попереднього безпристрасного стану [5]. Поряд із тим у цьому подвигу була розкрита таємниця «відносно способу зцілення (людей)», бо «Він, будучи справді Спочинком, Зціленням, Благодаттю...», «як Всесильний, не слабшав», виконуючи таке довгоочікуване лікування природи людини. «Ставши людиною», розкриває й «смісл (Своєї) Премудрості в способі зцілення» у самій величності сходження являючи «безпристрасність своєї правди» [8, с. 231]. Ісус Христос дав «[людській] природі інше начало другого народження» від Духа Святого у благодаті Хрещення, яке веде «через утрудження (р'япт) до насолоди прийдешнім життям» [8, с. 233]. Тобто, Спаситель розкриває нову перспективу досягнення здоров'я, що передбачає прийняття першопочатково зцілювальних утруджень, а вже потім справжньої духовної насолоди. Стосовно лікувального впливу різноманітних скорбот прп. Дорофей Палестинський пише: «Вір, що безчестя і докори від людей – це ліки, врачуючі твою гордість, і молися за

тих, хто картає тебе, як про істинних лікарів твоєї душі. Будь упевнений, що той, хто ненавидить безчестя, ненавидить і смирення, і хто уникає тих, хто засмучує його, той цурається лагідності» [2, с. 56]. Загалом, благі лікувальні скорботи необхідні як засіб звільнення природи людини, осудження самої смерті та її причини гріха, які в решті-решт остаточно будуть знищені, власною ж їх (гріха і смерті) зброєю – смертю, однак, яка тепер вже розкриватиме доступ не до вічної погібелі, а до блаженства вічного життя. Завданням Ісуса Христа було здійснити те, чого людина в умовах падіння зробити б не змогла – найперше, звільнити природу людини від примішаного в неї через пристрасність зла, «підкоривши цій пристрасності природи колись пануюче в ній (пристрасності), над природою лукаве владарювання». А відтак і звільнення від пристрасних наслідків дії зла зумовленої прабатьківським гріхом. Тобто, Ісус Христос звільнив людську природу не лише від влади гріха і диявола, але й від його наслідків: пристрасності, тлінності, страждання і смерті. Однак варто зауважити, що в нинішніх, занепадницьких умовах буття, сприйняття всієї повноти зціленої Спасителем природи людини є потенційним і передбачає збереження врачувальної перспективи благих утруджень заради здобуття можливості її актуального сприйняття вже після Всезагального Воскресіння. Тобто тієї досконалої людської природи, яку Ісус Христос показав Своім учням після Свого Воскресіння. Втім, навіть в даних умовах буття людина покликана і, завдяки спасительному подвигу Господа Ісуса Христа, має реальну можливість при свіддї благодаті реалізувати згадану потенційність у наймовірно блаженних зачатках врачувальних перемін своєї природи. «Бо Христос, – за словами прп. Максима Сповідника, – будучи Богом і Людиною, успадковується нами як Бог завдяки надприродній благодаті і за невимовним причастям. Заради нас і у вигляді людському» [9, с. 114]. Добровільно приймаючи через благодать другого народження (Хрещення) свободу від наслідків гріховної насолоди (прабатьківського гріха), рабства лукавства та злого страждання, яке руйнує душу та є протиприродним, людина, пройшовши зцілюльно-очувальне горнило корисного утрудження і скорботи, сподобляється природної духовної насолоди і щастя. Однак, таке утрудження має зовсім інший зміст, призначення і зумовлює інші наслідки, воно є «діло божественне і... вказує на зло». Такі утруднення вказуючи на зло, розкривають і його зміст, що полягає у забутті справжніх природних благ, а відтак, у неприродній прив'язаності, пристрасному урабівленні ума чуттєвій дійсності, своєму тілу та матеріальному світу (при цьому, зауважмо, ні тіло, ні навколишня дійсність, ані чуття самі собою не є злом). «Душа, яка пізнає скорботи помирає для світу, для плотського життя» – пише свт. Ігнатій Брянчанинов, і, відповідно духовно воскресає для Бога [3, с. 236]. Це є «вокресіння добродесного зволення», воскресіння вільної добродесності, що передбачає у віці цьому «страждання ества для Христа або заради Христа». Оскільки такі люди, мають бути ««З'єднані з Ним подобою смерті», умертвлюючи гріх, – наголошує прп. Максим Сповідник, – «і подобою воскресіння» (Рим 6, 5), здійснюючи добродесність» [8, с. 233]. Зрозуміло, що досягнення здоров'я передбачає залікування ран, а тому й справжня добродесність зумовлює знищення гріха та, відповідно і порухів чуттєвої насолоди. Схоласт «Запитань-відповідей до Фаласія» зазначає: «що винахід

добровільних утруджень і напасті невірних [страждань] знищують насолоду, припиняючи її дійсний рух» [8, с. 226]. Проте варто зауважити, що вони не знищують закладену природну силу, тобто призначену для народження, продовження буття потенцію цієї насолоди. Логос природи і логос благодаті, за прп. Максимом, відрізняються одне від одного, тому, у даних занепадницьких умовах існування, святі, до прикладу, «творили чудеса внаслідок благодаті, а як люди вони зазнавали страждань внаслідок природи, бо благодать не знищує страждального начала природи» [8, с. 135]. Бо «доброчесній любовимудрості притаманно виробляти безпристрасність волі (gnomes), але не [безпристрасність] ества. Відповідно до цього, тобто відповідно до безпристрасності волі, в умі виникає благодать божественної насолоди» [8, с. 134]. Загалом, виокремлюючи два види прояву насолоди, прп. Максим Сповідник, стверджує існування в нинішніх умовах буття певного закону їх взаємозалежності: «...чуттєвій насолоді притаманно виробляти скорботу або пригнічення (бо вони тотожні одне одному) душі, а душевному задоволенню властиво породжувати скорботу або пригнічення плоті» [8, с. 142]. Це, власне і розв'язує будь-який можливий дисонанс думок (що може виникнути при поверхневому аналізі), до прикладу, у прп. Максима Сповідника і свт. Феоліпта Філадельфійського. Святитель зазначає: «Якщо полюбиш ти зречення від мирських речей і тілом, і душею, то бич муки не наблизиться до душі твоєї і стріла скорботи (печалі) не вразить серця твого і не затьмарить лица твого» [11, с. 183]. Тобто жодної муки духовна насолода звільнення від пристрасно-гріховного рабства і прив'язаності до чуттєвих принад світу душі не приносить. При цьому плоть знає певних утруджень. Однак, навіть переживання цих утруджень при справжній духовній насолоді благодаттю Божою пом'якшується. А такий животворчий вплив духовної насолоди є настільки приємнішим для людини, що нівелюється й будь-яка потреба в її порівнянні з мінливістю різноманіття насолод чуттєвим і міри їх ліюзорно-оманливого приховання своєї убивчої гостроти відповідних душевних скорбот. Відносно цього доречно продовжити думку свт. Феоліпта: «Той, хто відділився від сластолюбивого звичаю і відкинув пристрась до названих вище земних речей притупляє жало скорботи. Бо Христос являється душі, яка подвизається і невимовну радість приносить серцю, і цю невимовну радість не може відібрати ніяка насолода світу [цього] і ніяке нещастя її» [11, с. 183]. Тобто, духовна насолода, як всеохоплююча, саме тому і вважається мислителями східної патристики незрівнянно кращою, оскільки повністю перекидає своєю невимовною духовною радістю будь-яку скорботу, печаль і муку плотського почуття. «Відповідно, – пише прп. Максим Сповідник, – людині можливо... радіти тому, що спричиняє її скорботу. Опечалований по плоті внаслідок пригнічування заради доброчесності, ...у душі радіє самій доброчесності, споглядаючи благоліпність майбутніх [благ] як теперішність» [8, с. 235]. Зважаючи на це схоліаст «Відповідей–запитань до Фаласія» «задоволення спасительним (gedopen soterion)... називає радість душі, а скорботою корисною – муку плоті заради доброчесностей» [8, с. 236]. Людина, яка все уповання життя свого покладає на «Бога і Спасителя нашого Ісуса Христа», – пише прп. Максим, – ...веселиться душею, радіє радістю невимовною постійно насолоджуючись надією на майбутні блага» [8, с. 235]. Звичайно, плоть зносить певні утруднення, бо у

занепадницьких умовах життя «задоволення і пригнічення супроводжують будь-яку доброчесність: пригнічення виходить від плоті, позбавленої приємних і ніжних [насолод] почуття, а задоволення – від душі, яка насолоджується у душі логосами, чистими від усього чуттєвого» [8, с. 234]. Такого змісту страждання, викликані скорботою відречення від гріховних чуттєво-бажаючих порухів (що виявляються у неприродних пристрасях і відповідних задоволеннях) та намаганням здійснення доброчесностей, тобто ведення духовно здорового способу життя – набувають нового, якісно іншого статусу. Якщо страждання, як результат дії пристрасності та чуттєвої насолоди (в чому і виявлялись хворобливі наслідки гріха прабатьків) раніше побуджувало до здійснення особистих гріхів, то відтепер (завдяки подвигу Христа Спасителя), набувши статусу носія нової екзистенційно-ціннісної та онтологічної значущості постає вже як засіб боротьби із самим гріхом. На позитивну парадоксальність такої здатності вказує свт. Іоан Золотоустий: «За [прабатьківський] гріх нам дана була печаль, і цією печалю ми очищуємося від гріха... Гріх породив печаль, печаль вигубила гріх» [4, с. 65]. Як і мудрий «лікар використовує отруту схиди у складі спасительного ліку», – пише свт. Василій Великий, так і страждальна дія несущого зла та його насадителів – демонів може бути використаною на благо [1, с. 78]. Завдячуючи самому факту можливості такої боротьби, людина стає здатною пізнавати свої духовні недуги і, лікуючи їх, удосконалюватись у добрі. Саме тому свт. Іоан Золотоустий зауважує: «Бог для того залишив диявола, щоб... відважні мали нагоду до виявлення своєї твердої волі...», оскільки «диявол злий для себе, а не для нас; ми ж, якщо захочемо, можемо придбати через нього багато добра, звичайно, проти його волі і бажання. В цьому і відкривається особливе чудо і перевага людинолюбства Божого» [4, с. 237]. «Князь віку цього...», – пише прп. Макарій Великий, – готує велику славу і більшу честь скорботами і спокусами, бо внаслідок їх люди стають досконалішими» [7, с. 320]. Тобто блага скорбот, передбачають можливість зцілювально-очищувального їх впливу. Ствердження цієї думки знаходимо у багатьох Отців християнського Сходу. Зокрема, прп. Варсонофій Великий зазначає: «Скорбота позбавляє нас від плодів хвороби душі» [6, с. 116], а в прп. Максима Сповідника читаємо: «Скорботи тілесні змивають ганьбу душі» [9, с. 253]. Свт. Василій Великий зауважує, що часто «тілесні страждання служать до приборкання гріха» [1, с. 438]. Бо «...і хвороба, і неміч, і знеможження плоті... ставляться нам на залишення гріхів», – стверджує свт. Іоан Золотоустий і вбачає у них «піч, в якій ми очищуємося» [4, с. 171]. Проте, варто наголосити на тому, що позитивний результат очищення полягає навіть не в самій дії страждання, а у всепрощаючому і зміцнюючому милосерді Божому, Його співчутті до людини, яка переносить їх здобуваючи терпіння з твердою вірою й надією на Божественну допомогу та утішення. «У невірних болісних скорботах, – пише прп. Марк Подвижник, – прихована милість Божа, яка вабить тих, що переносять їх до покаяння і позбавляє вічної муки» [10, с. 586]. Тобто духовно-оздоровчий вплив страждань є можливим за умов благодатної підтримки Божої як милості, що зумовлює відтак і правильність його сприйняття. Важливо вказати і на основні ознаки вірності такого сприйняття. Відносно цього свт. Іоан Золотоустий зауважує те, що страждання «породжують усякого роду блага для тих, хто терпить їх зі

смирненям» і «приносять користь тим, хто переносить їх із мужністю» [4, с. 172]. «[Той, хто *терпляче*] приймає скорботу плоті, – означає прп. Максим Сповідник, – стає випробуваним, досконалим і цільним. ...досконалим, тому що за допомогою стримання і терпіння він неухильно бореться і з плотським задоволенням, і зі скорботою плоті...» [8, с. 193]. Тобто для тих, хто духовно переносить невільне страждання можливий і його позитивний вплив, що зумовлюватиме уникнення гріхів із заміною їх «добровільною доброчесністю». Бо «завдяки... терпінню відносно того, що від нас не залежить, – відзначає прп. Максим Сповідник, – ми вирощуємо прекрасні і зрілі плоди доброчесностей» [9, с. 76]. А свт. Іоан Золотоустий вважає, що «немає нічого рівного терпінню, яке виявляється при хворобах. Справді, ця чеснота – цариця благ... і вершина вінців» [4, с. 174]. Доброчесність терпіння зумовлює появу інших чеснот – живу й діяльну віру, а відтак непохитну надію. Під час страждань легко зароджується покаєнний настрій та сокрушення за гріхи, виховується смирення, прагнення молитви, що закликає та робить здатним до сприйняття благодаті Божої у різноманітті духовних дарів. Загалом, правильне сприйняття страждання, допомагає зазнати ще тіснішої єдності з Богом і, як наслідок, переживання невимовної духовної насолоди й радості у безмежній любові Творця [6, с. 120]. Як наслідок, людина стає здатною досягнення духовного здоров'я (спасіння) та визволення від усіх негативних пристрасних проявів у найкоротший спосіб. Практичним вмістом якого, на думку прп. Макама Сповідника, є «істинна і згідна з [духовним] пізнанням любов до Бога і всеціле зречення від душевної любові до тіла і цього світу». Дійсно завдяки цьому зреченню, як зазначалось, людина, «відкидаючи похитливе бажання насолоди і страх перед стражданням, звільняється і від злого самолюбства». Відрікшись від хворобливої любові до своєї плоті та чуттєвого світу, людина стає сприйнятливою до «відання Творця і отримавши замість лукавого самолюбства блага, духовне і відокремлене від тілесної любові самолюбством, ми невинно служимо Богові цим прекрасним самолюбством, завжди від Бога пошукуючи (домагаючись) улаштування душі. Таке істинне і дійсно угодне Богові служіння – суворе піклування про душу шляхом доброчесностей» [8, с. 236]. При цьому досить важливою є здорова і прославляюча участь і самої плоті, яка, за умов відокремлення розумної душі від пристрасної прив'язаності до неї і цілковитого духовного відвернення ума від почуття, стає «плодовитою матір'ю доброчесностей». За таких умов, для тих, хто дотримується духовно здорового способу життя буде актуальним і констатуюче звернення прп. Максима: «Плоть [ти зробив] практично приймаючою і являючою славу душі в доброчесності» [8, с. 67].

Висновки. Згідно з вченням мислителів східної патристики, здатність до чистої (духовної) насолоди є характерною для природи людини, як складова розумної сили, що прагне до свого Творця, реалізуючи власне промислительне покликання в синергійності його здійснення – мету творчого задуму і життя. Однак, відпадіння від Бога, як джерела істинного блаженства та насолоди, переорієнтувало первинно здорову зорієнтованість людини, всіх її сутнісних сил у сферу чуттєво-пристрасного. Результатом чого є чуттєва насолода з її наслідками смертністю, тлінністю, стражданням. Така форма насолоди стає

швидкоплинним почуттєвим проявом, а досягнення її здорового стану, в умовах вияву вже як сили бажання, є можливим лише завдяки реінтеграції, тобто повернення до первинно-безпристрасної духовної чистоти, її підпорядкування розуму та їх актуальній єдності з Богом. В об'єднуючій підпорядкованості бажаної сили розуму, що, своєю чергою, перебуває в постійній єдності з Богом автентично виявляє її любов'ю та в любові. У стані такої божественної любові душа людини здобуватиме істинну насолоду, оскільки сила бажання, маючи природне прагнення насолоди в добрі, уникає страждань від дії зла. Тобто, для людини є природним переживання духовної насолоди, яке єдино вірно можливе в реінтегрованій чистоті єдності споглядаючого ума з Богом, тоді і перетворена здібність бажання як первинне прагнення Бога, постане вищою любов'ю до Нього, отримуючи чистий та безхибний її (насолоди) прояв. Досягнення такого реінтегровано-природного стану є можливим із часу втілення та спасительного подвигу істинного Бога та досконалої Людини – Господа Ісуса Христа. Завдяки непорочному (тобто такому, що не було зумовлене чуттєво-пристрасною формою зачаття) втіленню відбувається звільнення природи людини від тиранії гріха, що уможливилася через чуттєву насолоду (пристрасний спосіб народження і гріховне самолюбство), а в безневинному та безпричинному стражданні і смерті – протиприродно відповідного їй (насолоді) страждання. Тобто, Христос Спаситель оновлює закони людської природи та звільняє її від зла, що паразитувало у пристрасності відносно насолоди і болю. Бо, сприйнявши природу людини за її створенням у єдності з людською природою за її народженням, тобто всю її повноту, окрім гріха, тобто добровільно і безпричинно (за відсутності в самому зачатті чуттєвої насолоди як причини страждань), власне, з лікувальною метою бере на себе наслідки занепадої природи: пристрасність, тлінність, смертність. У результаті здійснення комплексу всіх необхідних спасительних дій Христос Ісус долає всі наслідки прабатьківського гріха, даруючи людській природі здатність до безпристрасності, нетлінності, безсмертя. Проте, у занепадницьких умовах цього життя осягнення таких благ є лише потенційним із врахувальною перспективою благих утруднень заради здобуття можливості їх актуального сприйняття вже у невимовній радості та блаженства Царства Небесного. Втім, страждання, при правильному його сприйнятті та перенесенні заради доброчесностей (якими, власне, долаються різні форми чуттєвої насолоди), в Ісусі Христі набуває вже зовсім іншого змісту, значення і впливу. Бо, як Спаситель використав зброю гріха проти нього ж самого і смертю смерть переміг, так і кожному члену Його Тіла – Церкви Він дарує благодатну допомогу у подоланні того, що колись приводило до гріха і пристрасної – страждання, ним самим, заради викоринення актуально здійснюваної через нього ж його причини – гріха та породженого ним зла. Поряд з тим, варто зауважити, що людина не повинна наражати себе на небезпеку, зумисно шукаючи страждань (і всього того, що не стосується розсудливої аскези). Втім, коли уникнення скорбот може стати причиною гріха, а також заради здобутку доброчесностей потрібно мужньо, смиренно, терпеливо, у молитві з надією і радістю, любов'ю та вдячністю Богу їх зносити.

Список використаних джерел

1. Василій Великий, свт. Творіння: в 2 т. / Свт. Василій Великий; [пер. під ред. Патріарха Філарета Філарета (Денисенка)]. – К.: Вид. відділ УПЦ КП, 2011. – Т.1. Кн.2. – 546 с.
2. Доротеї Палестинський, прп. Поучення і послання / прп. Доротеї Палестинський; [пер. з рос. Симеона (Гермак), Венедикта (Шурат-Глуха)]. – Львів: Свічадо, 2005. – 200 с.
3. Ігнатій (Брянчанинов), еп. Собрание сочинений: в 7 т. / еп. Ігнатій (Брянчанинов). – Краматорск: ЗАО «Тираж-51», 2001. – Т.2.
4. Іоан Золотоустий, свт. Повне зібрання творін: в 24 т. / свт. Іоан Золотоустий; під ред. Патріарха Філарета; [пер. прот. М. Марусяка]. – К.: Вид. відділ УПЦ КП, 2012. – Т.10. Кн.2. – 662 с.
5. Каплан І. Христос как второй Адам в богословии преподобного Максима Исповедника / Илья Каплан [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bogoslov.ru/text/4574482.html>
6. Ларше Ж.–К. Бог не хочет страдания людей / Ж.–К. Ларше; [пер. с франц. С. М. Бичуцкого, П. К. Доброцветова]. – М.: Изд-во «Паломник», 2014. – 156 с.
7. Макарий Великий, прп. Духовные беседы, послания и слова / прп. Макарий Великий. – М.: Изд-во Сретенского Монастыря, 2004. – 400 с.
8. Максим Исповедник, прп. Творения: в 2 кн. / прп. Максим Исповедник; [пер. с греч. С. Л. Епифанович, А. И. Сидоров]. – М.: Мартис, 1994. – Кн.2. Вопросы ответы к Фалассию. – 346 с.
9. Максим Исповедник, прп. Творения: в 2 кн. / прп. Максим Исповедник; [пер. с греч., вступит. статья и комм. А. И. Сидорова]. – М.: Мартис, 1993. – Кн.1. Богословские и аскетические трактаты. – 353 с.
10. Марк Подвижник, прп. До тих, які сподіваються виправдатися ділами / прп. Марк Подвижник // Добротолюбіє: в 5 т.; [пер. Патріарха Філарета (Денисенка)]. – К.: Вид. відділ УПЦ КП, 2009. – Т.1. – С.572–597.
11. Феопліт Філадельфійський, свт. Слово, в якому з'ясується сокровенний у Христі подвиг і... у чому полягає головна справа чернечого чину / свт. Феопліт Філадельфійський // Добротолюбіє: в 5 т.; [пер. Патріарха Філарета (Денисенка)]. – К.: Вид. відділ УПЦ КП, 2009. – Т.5. – С.176–193.

References

1. Vasyliy Velykyy, svt. Tvorinnya: v 2 t. / Svt. Vasyliy Velykyy; [per. pid red. Patriarkha Filareta Filareta (Denysenka)]. – K.: Vyd. viddil UPTs KP, 2011. – T.1. Kn.2. – 546 s.
2. Dorotey Palestyns'kyu, prp. Pouchennya i poslannya / prp. Dorotey Palestyns'kyu; [per. z ros. Symeona (Hermak), Venedykta (Shurat-Hlukha)]. – L'viv: Svichado, 2005. – 200 s.
3. Yhnaty (Bryanchanynov), ep. Sobranie sochyneny: v 7 t. / ep. Yhnaty (Bryanchanynov). – Kramatorsk: ZAO «Tyrazh-51», 2001. – T.2.
4. Ioan Zolotoustyy, svt. Povne zibrannya tvorin': v 24 t. / svt. Ioan Zolotoustyy; pid red. Patriarkha Filareta; [per. prot. M. Marusyaka]. – K.: Vyd. viddil UPTs KP, 2012. – T.10. Kn.2. – 662 s.
5. Kaplan Y. Khrystos kak vtoroy Adam v bogoslovyyi prepodobnoho Maksyma Yspovednyka / YI'ya Kaplan [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.bogoslov.ru/text/4574482.html>
6. Larshе Zh.–K. Boh ne khochet stradanyya lyudey / Zh.–K. Larshе; [per. s frants. S. M. Bychutskoho, P. K. Dobrotsvetova]. – M.: Yzd-vo «Palomnyk», 2014. – 156 s.
7. Makaryy Velykyy, prp. Dukhovnye besedy, poslannya u slova / prp. Makaryy Velykyy. – M.: Yzd-vo Sretenskoho Monastyrya, 2004. – 400 s.
8. Maksym Yspovednyk, prp. Tvorenyya: v 2 kn. / prp. Maksym Yspovednyk; [per. s hrech. S. L. Epyfanovych, A. Y. Sydorov]. – M.: Martys, 1994. – Kn.2. Voprosotvety k Falassyu. – 346 s.
9. Maksym Yspovednyk, prp. Tvorenyya: v 2 kn. / prp. Maksym Yspovednyk; [per. s hrech., vstupy. stat'ya u komm. A. Y. Sydorova]. – M.: Martys, 1993. – Kn.1. Bohoslovskyye u asketycheskye traktaty. – 353 s.
10. Mark Podvyzhnyk, prp. Do tykh, yaki spodivayut'sya vypravdatysya dilamy / prp. Mark Podvyzhnyk // Dobrotolyubiye: v 5 t.; [per. Patriarkha Filareta (Denysenka)]. – K.: Vyd. viddil UPTs KP, 2009. – T.1. – S.572–597.
11. Feoplipt Filadel'fys'kyu, svt. Slovo, v yakomu z'yasovuyet'sya sokrovennyy u Khrysti podvih i... u chomu polyahaye holovna sprava chernechoho chynu / svt. Feoplipt Filadel'fys'kyu // Dobrotolyubiye: v 5 t.; [per. Patriarkha Filareta (Denysenka)]. – K.: Vyd. viddil UPTs KP, 2009. – T.5. – S.176–193.

Marchuk O. T., graduate student of the Department of Culturology, Religious Studies and Theology, Yuri Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine, Chernivtsi), iam_marchuk@ukr.net

The phenomena of pleasure and suffering in the ideas system of eastern patristic anthropology health (Part I)

In the article, given authentic approach to understanding (the specific ontological and essence, existential variability) analyzed anthropological ideas of thinkers Eastern patristic regarding manifestations of functional abilities of the soul – pleasure and suffering. Results of the study found that the suffering and pleasure have double aspect of vital and practical, value and semantic interpretation: positive (from the standpoint of spiritual health) and negative (diseases). Disclosed principles and prospects for healthy functional manifestations of the phenomena studied based on the explanation of communication content of Christology and anthropology. Healthy considered a manifestation of pure (spiritual) pleasure that is characteristic of human nature, but as a component of not wanting it but a force that tends to its Creator. Achieving it is possible through reintegration ie the return to the primary withoutpassionate spiritual purity, the real unity with God. The unifying desire forces subordination of reason, that in turn, is in constant unity with God discovers its authentic by love and in love. In such a state of divine love, the human soul will acquire a true pleasure, insofar as the power of desire, with the natural desire of pleasure in good, avoid the suffering from exposure of evil.

Keywords: Jesus Christ, the suffering, pleasure, enjoyment, soul, health, healing, perfection.

Марчук А. Т., аспирант кафедри культурології, релігієзнавства і теології, Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича (Україна, Чернівці), iam_marchuk@ukr.net

Феномены удовольствия и страдания в идейной системе антропологии здоровья восточной патристики (Часть I)

С учетом аутентичности подхода к осмыслению (специфики бытийной и сущностно-экзистенциальной сменяемости), проанализированы антропологические идеи мыслителей восточной патристики относительно функциональных проявлений способностей души – удовольствия и страдания. Выяснено, что страдания и удовольствия имеют двойной аспект жизненно-практической, ценностной и смысловой интерпретации: положительный (с позиции духовного здоровья) и отрицательный (болезней). Обоснованы принципы и перспективы достижения здорового функционального проявления изучаемых явлений на основе раскрытия соответствующих точек концептуальной перихорезы христологии и антропологии.

Ключевые слова: Иисус Христос, страдание, удовольствие, наслаждение, душа, здоровье, исцеление, совершенство.

* * *

УДК 1(091):17:572

Петриковская Е. С.,
кандидат философских наук, доцент кафедры философии и методологии познания, Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова (Украина, Одесса), ienape@yandex.ru

ПРОБЛЕМА ЧЕЛОВЕКА В СВЕТЕ РИТОРИЧЕСКОЙ СИТУАЦИИ

С целью выяснения эвристического потенциала классической антропологии в статье представлен обзор отношений философии и риторики. Определены спектр стратегий философского исследования природы человека в античности и их рецепция в современной философии. Сравнительный анализ философских концепций человека позволил конкретизировать, использование каких философско-антропологических идей и принципов в современной антропологии является целесообразным.

Ключевые слова: антропология, риторика, риторическая ситуация, софистика, рациональность, античный рационализм.

(статья друкється мовою оригіналу)

Антропология как комплексное изучение человека во всем ее тематическом и дисциплинарном разнообразии является одной из наиболее динамично развивающихся областей современного философско-гуманитарного знания. Сегодня довольно остро поставлен вопрос о применимости для объяснения человека теорий, рожденных в эпоху модерны. В постструктурализме ставится под сомнение ссызвание человека с заранее заданными общезначимыми сущностными порядками. В работах современных философов Ж. Делёза, Х. Блюменберга, Б. Кассен, С. Куцепал [6; 4; 7; 8]